

Anmärkningar

Rörande

Boskaps Skötsel,

Med

PHILOSOPHISKA FACULTETENS SAMTYCKE,

Under

Oeconomix Professoren och Ledamoten af Kongl. Svenska Vet. Academi.
Kongl. Patriot. Sällskapet i Stockholm, Kongl. Finska Hushålln.
Sällskapet i Åbo, samt Kejs. Acad. Nat. Curios.

PHILOSOPHIÆ och MEDICINÆ DOCTOREN

HERR CARL NICL. HELLENII

INSEENDE,

FÖR LAGERKRANSEN

Til allmän granskning utgifne

af

CARL FREDRIK ALCENIUS,

Adj. Sac. Österb.

Uti Kongl. Åbo Academiens Öfre Lärosal d. 11 Junii 1802

På vanlig tid förmiddagen.

Tryckt i FRENCKELLska Tryckeriet.

Kyrkoherden i Kelviå

Välärevördige och Höglärde

Herr Magister

Elias Alcenius

samt

Fru Clara Moliis,

Huldaste Föräldrar!

Af alla de bekymmer som åtföljt Eder lefnad, har intet lifligare rört Ert hjerta än det, huru J skullen gifva Edra barn tillfällen til kunskaper och dygder. De ibland dem, som redan förlå at värdera sina Föräldrars hulda omsorg, dubbel helig för deras hjertan, derföre at den för Eder varit blandad med så många mödor, nedkalla med lifligaste tackfämhät välsignelser öfver Eder älderdöm, ifrån honom, som under stundom sparar dygdernas förnämliga lön och glädje til aftenens timma.

Med Sonlig vörnad och tackfämhät framhärdar

Mina Huldaste Föräldrans

---

lydigste Son.

C. F. Alcenius.

In rusticatione antiquissima est ratio pascendi, eademque quaestuosissima.

COLUMELLA.

At en med framgång drefven Boskaps skötsel lö-
nar sig ganska väl, samt lämnar de flesta an-
dra delarna af Landtmanna hushållningen hufvud-
saklig hjälp och styrka, intygas af alla tiders förfa-
renhet med de ojäfaktigaste vedermålen. Ingen ting
tyckes til följe där af kunna blifva eller vara natur-
ligare, än at Boskaps skötseln, åtminstone i närmas-
te likhet med den öfriga Landthushållningen, allestädes
borde hafva vunnit tilväxt och förkofran. Men
huruvida detta kan sågas inträffa öfver allt eller öf-
ver större delen af vår fosterbygd Finland lämnar
jag med fullkomligaste skäl dem til besvarande, som
efter noggranna i detta ämne anställde undersökning-
ar, blifvit satte i tilfälle at förskaffa sig den påliteli-
gaste kunskap. Af det som allmännaft hos oss i den-
na våg kännes, är dock ostridigt, at vår boskaps af-

A

vel

vel öfver hufvud tagen, innom mannaminne, föga eller snarast sagdt, alsintet blifvit förbättrad, och at den, i jämförelse med de orters, där Boskapskötseln drifves med rätt förmån, och hunnit til någon högd, blir klen och liten, samt lämnar nog ringa afkastning (a). Något torde man tiläfsventyrs vela tilskrifva vårt strångare luststrek i hänseende til den mindre trefnad hos vår nyfödda Boskap, på nog många ställen vanligen röjes. En förlorad kalflycka utgör i det närmasse en allmän klagan i våra Ladugårdar. Mången gång, ehuru munter och liflig kalfven framkommer, kan den ändock ej öfver några få dagar bibehållas vid lif; om den ock til längre tid eller utöfver kalfäldren kan undslippa döden, åtföljer dock en utmärkt vantrefnad hela dess återstående lefnad.

Man får likväl ej neka, det här och där, ehuru fällsynta de ock kunna vara, Ladugårdar likväl finnas, därest kalfvar åga rätt god, om man just ej vågar påstå all möjlig trefnad. Måne man således icke til denna öfverklagade olycka troligen kunde finna lika så kraftigt verkande orsaker uti en mindre

---

a) Då man i England icke årligen får efter en mjölkko 5 pund sterlings afkastning, anses man alltid förlora på den samman, se THAER om Engelska hushållningen. Sv. Öfvers., Götheb, 1801 pag. 381.

dre noggrann desla spåda kreatur lämnad vård och skötsel, som någonsin uti luststrekets förmenta hårdhet? Af denna föreställningen skulle Landtmannen åtminstone upmuntras til större omtanke för sin Ladugård, då han däremot nedslagen af den tanke, at han med allt sit bemödande arbetar emot naturen, ej vågar företaga sig det minsta försök til förbättring, utan lämnar alltsammans i sit förra skick, och at bero af en slump eller blind lycka. En noga kändedom af den skötsel och vård desla kreatur njuta i Ladugårdar, där de med trefnad och frodighet årligen upfödas, bör derföre naturligtvis läggas til grund, om något til vår Boskapsafvels förmån rimmeligen skal kunna företagas.

Denna mera grannliga vård och skötsel, har jag efter de uplysningar, som så väl af goda Auctorer i vetenskapen, som ock af förfarne hushållare kunnat hämtas, föresatt mig, så vidt mina omständigheter tillåta, at i följande blad närmare beskrifva. Kunde den samma endast til allmän efterföljd af våra Landtmän godkännas, så hoppas jag det allaredan dermed ganska mycket vore til vår Boskapskötsels förbättring vunnit; då en tid efter annan tilltagande mer och mer lycklig försarenhet, såkraft skulle beståmma i hvad mån den samma af naturen under vårt luststrek gynnas, samt i följe deraf til hvad högd den möjeligen hos oss kan och bör upbringas.

§. I.

Uti naturens hushållning i synnerhet med de dågande djuren ser man öfver allt, det omforgen om slågtets fortplantning endast tillåtes och lämnas de friskaste och i sin art fullkomligaste föråldrar. Så ofta hårutinnan af tillfälliga orsaker ock något undantag kan åga rum, röjer affödans klenare sammanfattning, och säkra vantrefnad merändels alltid, i hvad mån naturens i detta hänseende faststälde lagar blifvit öfverträdde. Til sin parning sammankockas därför de vilda djuren i stora flockar, och vinna den samma, snarast sagt aldrig, utan en föregången håftig, ej sällan blodig kamp och täflan. De svagare måste härunder vika och blifva förjagade, då naturens ändamål upfylles; genom friska föråldrar, som nu med ökadt begär och större tilgifvenhet emottaga hvarandra, blir racen jämt och oafbrutet bibehållen vid sina ursprungliga fullkomligheter. Skall vår Boskaps afvel vinna trefnad, tyckes onekeligen denna naturens anvisning förtjena vår första upmärksamhet, at nämligen alltid förskaffa oss den samma af de friskaste och fullkomligaste föråldrar så i anseende til hanne, som hona. Nu kunna vi väl ej i likhet med naturen hos vår boskap verkställa et sådant urval; låtom oss dock försöka, at göra detta i den mån vi kunna: jag förmodar at härmed allaredan mycket skall vinnas til dels afvels åsyftade trefnad.

nad. Boskapens styrka och krafter, få vida härvid
 om desä egenteligen fråga väckes, kunna af oss ej
 närmare bestämmas, än efter deras ålder, och efter
 den erforderliga tilgång af nödig föda dem blifvit
 lämnad. Innan de hunnit sin fulla växt och mogna
 ålder, kunna de lika få litet sägas äga sin fullkom-
 liga och af naturen dem bestämde styrka, som sedan
 de af ålder utmattade, allaredan til större delen för-
 lorat densamma. Hos kreatur, hvilka af hunger och
 svält äro utmårglade, kan rimmeligen ej heller den
 styrka eller de krafter finnas, som naturen under et
 bättre och tilräckligare underhåll säkerligen skulle
 hafva dem förunnat. Detta sednare medgifves af al-
 la, och ingen eftertänksam Landtman uraktlåter nå-
 gonfin, at å möjligaste bästa sätt fodra den boskap,
 af hvilken han vill vinna afvel. Men hvad åldern
 beträffar, möter honom, säges det, svårare hinder at
 öfvervinnas. Hos väl född ung boskap röjer sig par-
 ningsdriften ganska tidigt, och såsom erfarenheten in-
 tygar, långt för än den med skäl kan sägas hafva
 vunnit sin fullkomliga växt och styrka. Huru, frå-
 gar man i anledning häraf, skall den kunna quävas
 eller stillas? Uti djurens fria tillstånd känna de ock
 någon gång den samma förtidigt; men utöfningen
 förekommes visligen af naturen, på sätt, som ofvan-
 före anmärktes: de unge, de svage förjagas och ute-
 stängas af de segrande ifrån allt tillfälle at förnöja si-
 na begär. Denna omsorg tyckes således billigtvis
 A 3 af-

äfven åligga hvar och en om sin boskaps afvels förbättring omtänksam Landtman. Men huru skall detta verkställas? Troligast ej på annat sätt, än med särskilda hus och särskildt inrättade beteshagar för hvardera könet. Det första, eller åt hålla hvarje kön för sig uti särskilda för dem utsedda rum, medgifver man kunna lätt göras; helst samma antal boskap ändock skall hållas inom hus öfver vintern, och af et större rum utan särdeles kostnad tvänne mindre, efter sig företeende omständigheter, snart nog kunna inredas. Men hvad inrättandet af beteshagar beträffar, så invändes allmännaft, det vår hushållning och våra landtegendomars beskaffenhet ej tillåta något dylikt företag. Kan man likväl med skäl antaga et sådant föregifvande såsom grundadt? Omtanke och drift förmå ganska mycket vid vår hushållning: och med långt större skäl, ja med den fullkomligaste öfvertygelse torde man kunna påstå, at, så länge våra Landtbrukare uraktlåta at försä sig med nämnde beteshagar, ej allenast deras boskapsafvel, utan ock öfriga hushållning i flere delar och hänseenden ganska mycket samt på et utmärkt sätt lider (b). Sålunda åtskilda känna de begär til parning, merändels endast i samma mån de hinna til sin

---

b) Se hvad BRAUNER, FISCHERSTRÖM med flere våra bästa Auctorer i Landthushållningen, utförligen anmärka rörande förmån och nyttan af väl inrättade beteshagar.

sin mognad: det som ock någon gång tidigare kunde vela visa sig, qvåfves naturligtvis i denna ställning, såsom ännu svagt, ganska lätt til den tid det samma sedermera med en til lycklig fortplantnings befrämjande af naturen fordrad stadga och styrka kan utöfvas. Detta åter påstås efter den säkraste förfarenhet ej kunna ske, för än å deras fjerde ålders år, (c) och vara tils 7:de och högst 8:de året, under hvilken tid all parning skall blifva fruktbar, endast kreaturen å ömse sidor blifvit väl hållne och förhållandet emellan bägge könen i antal, med nödig upmärksamhet blifvit iakttaget. Man säger, det hannen eller tjuren vid denna ålder blir tung och dymedelst vådlig för Koerna; men undersöker man för hvilka, skall man snart blifva öfvertygad, at detta endast händer sådane, som antingen åro för unga til detta naturens vårk, eller ock fordom förtidigt härtil blifvit missbrukade, hvarigenom deras fullkomliga utveckling til nödig växt och styrka med mera, som en hvar finner, ej annat kunnat än i betydlig mån hämmas och förhindras. Kan man ock

väl

- c) Denna ålder godkände ock Romarena härtil vara den bästa, ehuru de något förlängde den; derför säger äfven COLUMELLA: Ex tauris, qui quadrimis minores sunt, majoresque quam duodecim annorum, prohibentur admittenda: illi quoniam puerili ætate seminandis armentis parum habentur idonei; hi quia senio sunt effocti. Vid. Ejus de Re Rustica Libr. VI. Cap. XXIV.

vål efter så klena och försvagade Mōdrar någonsin med skål vānta sig en treflig och efter önskan gagnande afvel?

§. 2.

Sedan kon blifvit drågtig, bōr hon vål underhållas. Af den fōda hon nu njuter, nåres hon ej mera ensam såsom tilfōrene; utaf den samma måste hārefter alltid en del lāmnas för det hos henne tilvāxande fostret. Någre förbjuda vål den ymnigare utfodringen någon tid, af vid pås 2:ne månader för kalfningen, af fruktan at fostret af den samma skulle för mycket tiltaga och dymedelst vålla en svårare kalfning. Sådant torde ock någon gång kunna hānda en eller annan ung och tilåfventyrs i detta hånseende mindre fördelaktigt danad qviga, då hon första gången skall kalfva. Men så vida efter en sådan fāllan åtminstone, på en god afvel får rāknas, och man efterfinnar hvad kraft och styrka naturen af modren vid födfloarbetet fordrar, torde man nåppeligen finna skål til den bushållningen, at med en snāf och knapp fōda försvaga och utmångla henne. Lāmnas kon frisk luft, och hon tilika får njuta den rōrelse, som detta hennes tilstånd fordrar, kunna de hāndelser ej heller annat, ån blifva sällsynta, i hvilka naturen tilstådjer så mycken oordning uti des hārvīd faststāllda allvīsa lagar.

De

De mångfaldiga olyckshändelser, som vi, snart
 sagdt, dageligen se träffa våra kor under detta deras til-
 stånd, fordra ock, så vidt det i vår förmåga står, at
 för sådane med all nödig försigtighet skydda des-
 sa mera ömtåliga, och för Ladugårdens trefliga bi-
 behållande dyrbara kreatur. Då de förföljas och
 fåras af Rofdjur, eller annan obändig boskap i den
 gemensamma hjorden: då de, såsom nog ofta händer
 vid vår vanliga vallgång, hela dagen försmäcka af
 törst, och därpå merändels angripas af feber och
 blodpinkning: då de nedsjunka i kår och myror,
 at de ej utan människohjelp kunna upkomma, at
 med stillatigande förbigå många flere lika vådliga
 tillfällen, som kunna drabba dem å våra vanliga
 betesmarker i vilda skogen; kan man väl rimmeli-
 gen föreställa sig, at fostret, om det ock af modren kan
 bibehållas, ej härvid lidit, och deraf sedermera för
 all sin lefnad, på et mer eller mindre plågsamt sätt
 kan blifva lidande? At beta denna Boskap, uti de i
 förre § allaredan berömda hagar, blir ostridigt bland
 de säkrare utvägar til förekommande af olika olycks-
 tillfällen, om man ej får förestå stallfordringen såsom
 den stärkste, hvilken ehuru förmånlig den ock i
 flere hänseenden är, dock ej ännu på någon tid hos
 oss i Finland lærer, åtminstone allmänt, blifva god-
 kånd eller vedertagen. Åga kreaturen uti dessa ha-
 gar erforderlig tilgång på godt och friskt vatten, samt
 nödiga skjul tillika för dem beredas emot middags-

folen, så torde man med skäl kunna påstå, det man så vidt möjligt är, uti dessa lökt sätta dem i säkerhet för de fleste af ofvannämnde svåra äfventyr och faror. Dessa skydda dock ej, säger man, för rofdjurens anfall; ty man får erfara, i synnerhet i skärgården, at vargen ofta äfven ifrån åkergårdet vid boningsrummen bortsnappar får och smärre kreatur; men den vågar aldrig, fallan åtminstone sommar tiden, anfälla vår större boskap allenast den håller sig tillsammans. Blir ock något större kreatur denna årstid slaget eller fälldt af detta skadedjur, skall man merändels finna, at det varit ensamt, vilsefarande och sluteligen fastnat i et karr, hvarest det utur stånd satt at på något sätt försvara sig, fallit fienden til rof. Björnen gör den största och allmänna skada på våra boskapshjordar; men detta egentligen i vilda skogen, och så exempel torde gifvas, at den anfallit boskap som inom någon hägnad varit innesluten.

§. 3.

Vårdas kon under det hon är dräktig, med denna omsorg, blir ock kalfningen för henne icke svår eller mödosam. Förlicktheten fordrar dock, at henne äfven vid detta tillfälle nödigt biträde lämnas. Kon bör ingalunda instängas för trångt, ty huru lätt kan hon icke i en sådan händelse skada sig själf och sin spåda aflöda? en underbeddning af strö och halm,
 har

har man ofta funnit härvid vara mycket förmånlig. Rummet får ej heller vara för kallt; hvad styrka kan man väl vänta hos det spåda djuret, at fördraga eller emotstå köldens valdsamma verkningar? Af denna orsak ser man ock at drågtiga kor til instundande kalfning, allmännaft flyttas midt i rummet, där man tror varmen vara störst och jämnast. Sedan kalfven framkommit, vill modren, om hon någon sin förmår, slicka den samma ren. Om och huru vida detta henne må tillåtas, är likväl ännu ej afgjort. En del påstå, at kalfven genast bör tagas ifrån modren, flyttas til et varmt ställe, at der med varma kläder aftorkas och renas (*d*). Andra åter fordra, det kalfven på stället bör med fint stött salt öfverströs, på det modren så mycket nogare måtte afflicka den samma (*e*). Då likväl modren af naturens drift företager sig detta, och man tillika känner det hon merändels härefter med en lindrig diarrhé frias från de kruditeter, som under hennes drågtiga tillstånd blifvit samlade, samt at kalfven, om den ej genast och på det nogaste renas ifrån sin medförda fuktighet, alltid blottställes för vantrefnad med

B 2

Skabb

---

d) Se Lehrbegrif sämtlicher Oeconomischer und Cameralwissenschaften des 1:sten Theils I:ster Band, II:tes Hauptst. III, Cap. f. 142.

e) Se Ny samling af Rön, Förlök och Anmärkn. i Hus-hållningen, Tr. i Stockholm 1796 3:dje Del, sid. 386.

skabb och utslag, tyckes man åga all skålig anledning at bifallå den sednare meningen. Saltet torde icke desto mindre kunna umbåras; det kunde möjligtvis blifva för starkt retande för kalfvens ännu mycket öppnade porer, kan hända äfven utöfver nödvändigheten någon gång befordra den annars nu så vålgörande utföten hos sjelfva kon. År åter fäbuset kallt, blir det högst nödvändigt, at flytta kalfven i et varmare rum, och där på det möjligaste fått torka och rena den samma: härigenom vinnes, at saknaden af kalfven hos mordren blir draglig samt snarast försvinner, så at man ej behöfver befara någon trånsjuka hos henne öfver förlusten af denna des lifsfrukt. Närmare undersökningar fordras ock otvifvelaktigt så väl vid dessa, som vid de fleste föreskrifter vid vår Landtmanna hushållning, hvarest federmåra en längre tids vunnen förfarenhet, endast kan gifva oss den säkraste och påliteligaste uplysning.

§. 4.

De daggande djuren äro öfver allt i sitt fria tillstånd åläggde, at med sin mjölk upföda sina ungar, tils dessa hinna den ålder, at de sjelfve kunna skaffa sig födan; hvarest de först påkallas af naturen, at å nyo begynna med omsorgen om sitt släktes fortplantning. I stöd häraf tyckes man kunna fluta, det samma föreskrift äfven vid vår boskapskötsel såsom den

den förmånligaste borde följas. Men härvid torde få anmärkas, at i djurens vilda tillstånd, mjölken ej til annat än til ungarnes föda kan användas, och at den spåda ungen icke heller njuter annan omvårdnad, än den honom af modren lämnas, hvilken är utur stånd fatt at förskaffa eller bereda honom någon annan lämpelig eller emot mjölken, helst til någon mån i godhet svarande föda. Våra kor åter underhållas förnåmligast för den afkastning, man af mjölken väntar. Skulle den, på samma sätt som i djurens vilda tillstånd, hufvudsakeligen endast anslås til kalfvens föda, förlorades otvifvelaktigt största delen af den vinst vi indrage af våra ladugårdar. Detta har ock utan all tvifvel varit orsaken dertil, at man allmännaft delar med kalfven denna honom af naturen beredda och ämnade näring, samt så tidigt, som någon sin möjligt vara kan, förnekar honom den samma.

Men just denna vinningslystnad, som uppgifves vara förlångt drefven, vill man förnåmligast tillskrifva den mindre framgång, vår boskapskötsel till närvarande tid här i landet vunnit. Fölgdes denna princip dock endast af oss, torde detta föregifvande med skäl kunna anses grundadt; men då man ser samma hushållning, snart sagdt, öfver hela världen vara den allmänna, ja äfven å de orter, där boskapskötseln tyckes hafva hunnit til den största

fullkomlighet, lärer man i detta hänseende ej mera kunna klandra våra Landsmän, än andra nationer. Det hufvudsakligaste torde således komma an uppå det näringsmedlet, som lämnas kalfvarne i stället för mjölken. I samma mån det i godhet och egenskaper kan likna mjölken, måste det ock naturligtvis blifva mer eller mindre tjenligt til deras föda, och följaktligen äfven i samma förhållande befordra deras trefnad. At kalfvarne först och til någon tid böra underhållas med mjölk, såsom den förstå af naturen för dem utsedda föda, deruti instamma alla; men om de sjelfve skola få suga den ur modrens spenar, eller sedan den blifvit utmjölkad, endast dricka densamma, däruti hafva våra hushållare ännu ej kunnat förenas. Förmånligast synes det dock vara, at vänja dem genast vid det sätt, å hvilket de sedermera i längre tid komma at emottaga och njuta sin föda. Ty så de någon tid di, skall man, utom flera deraf följande olågenheter (f), alltid erfara, at de sedermera visa den största motvillighet uti det, at med blotta drickande nåra sig.

Den

---

f) Deså uppräknas omständeligen uti ofvanföre citerade *Lehrbegriffssämmtlicher Oeconomischer und Cameral wissenschaften* I. Band, II. Hauptst. Capit. III. §. 196. Ja D. SALCHOV skall påstå, at kalfvar som blifvit födda utan at få suga modren, aldrig skola få den egentliga Boskapsjukan, se *Ny Samling af Rön, Försök och Anmärkningar* i hushållningen 3:e Delen sid. 387.

Den mjölk dem gifves, bör i det samma vara utmjölkad, eller, som man säger, spenvarm; emedan den samma kall ej smakar kalfven så väl, och delsutom, under en längre tid, tros förlora af sine goda egenskaper. Härvid göres straxt den anmärkning, det man i anledning häraf blir tvungen at mjölka kon flere gånger om dygnet, hvarigenom hon får en vana, som kan hafva flere olägenheter med sig, då tid och omständigheter ej mera tillåta en så ofta förnyad mjölkning. Men en säker försäkerhet har fullkomligen ådagalaggt, det kalfven år ganska väl belåten, allenast den får tillräcklig föda 3:ne gånger om dygnet, en så ofta anställd mjölkning, tyckes ej allenast blifva nyttig, utan ock högst nödvändig, i hänseende til den myckenhet af mjölk, som samma tid hos kon beredes. Torde ock hända, om man alla tider, såsom å några orter finnes vedertaget, mjölkade kon jämnt 3:ne gånger dagligen, det mjölkafkastningen äfven kunde til en betydlig mån bringas högre. Man fruktar ock, det kalfven, då den får dricka mjölken, under tiden kunde på en gång förtåra mera, än den verkligen förmådde använda sig til näring, och således ofta nog af snålhet fattas i tillfälle at skada sig; men vänjes den genast vid drickandet, och det å visst bestämda tider, kan dess begär den ena gången, vid enahanda omständigheter, ej finnas större eller häftigare, än den andra. Kärleken utur hvilka mjölken gif-

gifves, skola hållas så rena, som möjligt blifva kan, och på det nogaste, efter hvarje gifning, tvättas och sköljas. Minsta fyra i kårlet är genast i stånd at förskåmma den friskaste mjölk, hvarest kalfvarne ej annat kunna, än utmattas af svåra utfoter.

Den första månaden förmår kalfven, om kon ej är mycket mjölkfattig, fallan förtära all modrens mjölk, lämnar således under denna, alltid en del deraf til vår hushållning. Men den följande åtgår kons hela mjölkförråd, och finnes åfven knappast tilräckligt til kalfvens föda. Dersöre blir frågan, med hvad slags närande ämnen skall nu det mindre mjölkförrådet ökas, at kalfven ej måtte lida brist på föda, och deraf förlora sin trefnad? Hårtill föreslås en tunn välling af osyradt och väl gåset bröd, kokad i vatten til uplösning, som sedermera upspådes med mjölken (g). Man nyttjar här brödet, såsom det mestberedda och följaktligen lättsmåltaste födo ämne af såd kan vinnas, hvilket kan kokas til välling, som icke heller, allenast den dageligen beredes, kan förorsaka någon för kalfven vådelig fyra. Denna tilblandning smakar kalfvarne väl, och åtes af dem begärligt, hvarsöre åfven vällingsportion småningom kan ökas i samma förhållande man
fer

---

g) Se ofvan åberopade *Lehrbegrif Sammtlicher Oecon. & Camer. Wissenschaften*, I. B. II. Häft. III. Cap. §. 197. s. 148.

fer sig tvungen at undandraga dem mjölken. Ja erfarenheten påstås fullkomligen kunna ådagalägga, det efter den längre tid, omständigheterna tillåta en och hvar, at underhålla kalfvarne med denna blandning, deras trefnad ej allenast skall blifva större, utan ock för en framtid säkrare. Skulle åter en sådan föda räknas för kostsam, som vid svåra misfväxt är någon gång kunde hända, så kan man redan i andra månaden tilgripa den föda, man i annor händelse först i den 3:dje skulle lämna dem. Af $\frac{3}{4}$ kanna linfrö kokas i 2 kannor vatten, vid pafs 10 minuter, eller til dess allt det flemmiga blifvit utdraget, em flemsoppa (h), hvilken vid gifningen åt kalfven utspådes med en stark dekokt eller lag(i) af det bästa hö man åger. Hårtill blandas ock litet mjölk i början, på det afbrättet ej måtte blifva för starkt för kalfven. Mjölken och flemsoppan minskas til sine portioner sedan efter en och hvars råd samt lägenhet, alt såsom man närmare nalkas til den tiden, då kalfvarne efter naturens drift, nappa efter, och dymedelt röja begår til en stadigare samt mera torr föda. Detta sker vanligen emot slutet af 4:de månaden

C

b) Nyttan af denna flemsoppan beskrifves i *Esprit des Journaux*, janvier 1791.

i) Tilredningen och förmån af denna hödecoct, se *Ny Samling af Rön, Försök och Anmärkningar i Husbällningen*. 3. Del, si. 464.

den, då kalfven fullkomligen kan föda sig med godt hö, allenast han af hölaget eller dekokten såsom dryck, får efter sit behof på vanligt - vis 3:ne gångor om dygnet. Medgifver höförrådet, böra de ej få förän på andra året smaka färskt och grönt gräs, det ådrager dem alltid, åtminstone i början utfot, hvilken under deras starkaste tilväxt ej annat kan än vara dem vådelig. Sur mjölk med tilblandadt mjöl, kli och annan dylik gruta som vanligen brukas, kunna alldrig bekomma dem väl. Mjölken skall ju nödvändigt med sin syra skada dem, och den tilblandade grutan är mera svårsmält, än at de af den kunna draga en sund och gagnande näring. Derför hafva gemenligen ock kalfvar, som härmed blifvit upfödda, en hängande buk samt äro **korrt**a, **ma**gra och dåligt fätta, då däremot de, som på ofvan beskrefne sättet upfostras, få under all trefnad den ställning, det hull och den munterhet hvarmed **en** god boskaps afvel alltid utmärkes.
